

'โขนผู้หญิง' สืบสานมรดกไทย

กว่า 10 ปี กับความพยายามในการ ด้วยหัวใจคนรุ่นใหม่

ร่วมอนุรักษ์และสืบสานศิลปะการแสดงของไทย
อย่างการแสดงโขนผู้หญิงของมหาวิทยาลัยราชภัฏ
จันทระเกษม ที่มีจุดเริ่มต้นของการแสดงโขนผู้หญิง
จันทระเกษม เกิดขึ้นในปี 2548 เมื่อสาขาวิชานาฏศิลป์และศิลปการ
แสดง เริ่มนำนักศึกษาหญิงในสาขามาฝึกหัดโขนและจัดการแสดง
โขนครั้งแรก เพื่อแสดงในงานโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่อง
มาจากพระราชดำริฯ ด.คลองไผ่ อ.สีคิ้ว จ.นครราชสีมา ต่อมาในปี
2550 นักศึกษาชั้นปีที่ 3 ในขณะนั้น ได้ฝึกหัดการแสดงโขนให้
ผู้หญิงทั้งหมด และจัดการแสดงเรื่องรามเกียรติ์ "ตอนนางลอย"
ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยราชภัฏจันทระเกษม นับเป็นการเปิดม่าน
ครั้งแรกของโขนผู้หญิงจันทระเกษม

ธรรมรัตน์ ไถวสกุล ประธานสาขาวิชานาฏศิลป์และศิลปการ
แสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
จันทระเกษม (มจช.) ย้อนอดีตว่า โขนผู้หญิงจัดแสดงครั้งแรกเมื่อ
ปี 2550 ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาผู้หญิงชั้นปีที่ 3 สาขาวิชานาฏศิลป์

และศิลปการแสดง ได้ศึกษาค้นคว้าเพื่อประกอบรายวิชาการสร้าง
ละครว่าในขณะนั้น ด้วยความสนใจและต้องการอนุรักษ์และฟื้นฟู
ศิลปวัฒนธรรมอันทรงคุณค่านี้ไว้ จึงอยากจัดแสดงโขนผู้หญิงขึ้น
เพราะการแสดงโขนในปัจจุบันนั้น เป็นศิลปะการแสดงที่หาชมได้
ยากและมีประวัติมาอย่างยาวนาน โดยเฉพาะโขนผู้หญิงเป็นการ
แสดงที่มีเฉพาะราชสำนักฝ่ายใน

"ในการแสดงโขนผู้หญิงแต่ละครั้งจะมีการคัดเลือกนักแสดง
ซึ่งได้ใช้วิธีการคัดเลือกนักแสดงตามแบบขนบการแสดงโขนแบบ
โบราณ โดยดูจากลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ รูปร่างของนักแสดง
คนไหนมีรูปร่างสูงก็จะถูกฝึกเป็นตัวยักษ์ รูปร่างเล็กก็จะถูกฝึก
เป็นตัวลิง เมื่อได้รับบทบาทตัวละครนั้นแล้ว ก็จะฝึกหัดตามบทบาท
ต่อไป" ธรรมรัตน์ กล่าวด้วยรอยยิ้ม

พิชชชากา ทองรักษา

การฝึกหัดรำว่าโขนผู้หญิงนั้น
"ธรรมรัตน์" เล่าว่า ใช้ลักษณะ
เดียวกันกับนักแสดงชาย แต่ลด
ทำพื้นฐานบางท่าลงไป แต่ทำ
พื้นฐานที่นักแสดงทุกคนจะต้อง
ฝึกหัดนั้น มี 1.การตบเท้า เพื่อ
ฝึกหัดประสาทการฟังของนัก
แสดงให้เริ่มรู้จักจังหวะดนตรี
2.ถองสะเอน เป็นการหัดให้
ผู้แสดงเริ่มรู้จักวิธี
ยกเขียงลำตัว
คอ ไหล่ และ
ใบหน้าได้

คล่องแคล่ว 3.เดินเสา เป็นการฝึกเท้าและ
ขาให้รู้จักใช้อวัยวะต่างให้คงที่ และ
ซ้อมกำลังขาให้อยู่ตัวเพื่อไม่ให้เหนื่อยใน
เวลาแสดงจริง 4.ถีบเหลี่ยม เป็นการหัด
บังคับและควบคุมอวัยวะร่างกาย ช่วงขา
ช่วงแขนและอกให้มีระดับคงที่
ธรรมรัตน์พูดถึงความยากของการ
ฝึกซ้อมโขนผู้หญิงให้ฟังต่อว่า ความยาก
ของการฝึกหัดนักแสดงหญิง คือเรื่อง
ของพลังกำลังและสรีระที่แตกต่างจาก
นักแสดงชาย ทำให้ต้องฝึกเรื่องกำลัง
ขาและ

แขนให้มากขึ้น ซึ่ง
จะทำให้นักแสดงเกิดความล้าหรือปวดเมื่อย
นอกจากนี้นักแสดงหญิงต้องฝึกบทบาทตัว
ละครที่สำคัญ เช่น ทศกัณฐ์ พิเภก หนุมาน
เสนาถึง ด้วยการตีบทตามลักษณะของตัวละคร
ซึ่งต้องอาศัยทักษะการฝึกซ้อมอย่างหนัก เพื่อ
การแสดงออกมาสวยงาม และสมบทบาทที่
ได้รับ เช่น ยักษ์ก็ต้องแข็งแรง จึงขึง ตัวลิง
ก็จะต้องมีความขี้เล่น ซุกซน เป็นต้น

"ในวาระครบรอบ 10 ปีนี้
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทระเกษมจะ
จัดการแสดงโขนผู้หญิงจันทระเกษม
เรื่องรามเกียรติ์ โดยนำตอนที่เคย
แสดงแล้วมาจัดแสดงอีกครั้ง
คือ ตอน "นางลอย" ซึ่ง

จะแสดงวันที่ 4-5 เมษายน 2560 เวลา 19.00 น. ณ สนาม
กีฬาในร่ม มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทระเกษม โดยการแสดงโขนปีนี้
นักแสดงรับเชิญเป็นศิษย์เก่าที่เคยร่วมแสดงโขนผู้หญิงมาแล้ว กลับ
มาร่วมแสดงอีกครั้ง เพื่อฉลองครบรอบ 10 ปีของการแสดงโขน
ผู้หญิงจันทระเกษม นอกจากนี้ยังมีการนำหนังใหญ่ซึ่งเป็นมรดก
ของไทย มาผสมผสานการแสดงในครั้งนี้ ซึ่งเป็นการนำเอาศิลปะ
การแสดงชั้นสูงของไทยมาแสดงร่วมกัน โดยเหล่านักศึกษาที่จัด
ทำกันขึ้นมา เพื่อการแสดงครั้งนี้โดยเฉพาะ เป็นการสืบทอดและ
สืบสานมรดกของชาติด้วยความพยายามของเยาวชนไทยรุ่นใหม่
ที่รักในศิลปะประจำชาติให้คงอยู่ต่อไป" ธรรมรัตน์ กล่าว

"ทศกัณฐ์" สวมบทบาทโดย "เขว" ชไมพร จันทรวินุลย์ บอกว่า ทศกัณฐ์เป็นตัวละครสำคัญที่ทำให้เกิดเรื่องราวต่างๆ ขึ้น แต่กว่า

จะมาถึงวันนี้ ต้องผ่านการฝึกพื้นฐานของการแสดง โขน อย่างการเดินเสาทิบเหลี่ยม กับเพื่อน ๆ จนคล่องแล้ว เมื่อได้รับคัดเลือกเป็นตัวละครทศกัณฐ์แล้ว ก็ต้องมาฝึกการตีบทและท่องจำบทของตัวละครนี้ เพื่อให้เข้าถึงบทบาท สามารถสื่ออารมณ์ถึงผู้ชมได้ ถึงแม้เวลาแสดงจะต้องใส่หัวโขนและมีคนพากย์ก็ตาม โดยเป็นการฝึกกับครูโขนตัวต่อตัว ซึ่งมีความยากและความกดดันต่างๆ

"การได้มาแสดงโขนผู้หญิง ทำให้ได้รับโอกาสต่างๆ และมีเวทีได้แสดงความสามารถทำในสิ่งที่รัก ได้ประสบการณ์ต่างๆ ที่หาที่ไหนไม่ได้ ได้ออกกำลังกายเพื่อให้สุขภาพร่างกาย

ชไมพร จันทรวินุลย์

แข็งแรง ผักการใช้ประสาท
สัมผัสต่างๆ อีกด้วย อยาก
ให้เพื่อนๆ มาช่วยชม ช่วย
เชียร์ มาร่วมเป็นส่วนหนึ่งที่
ช่วยกันอนุรักษ์วัฒนธรรม
และรากเหง้าของเราค่ะ”

ชไมพร กล่าว

อีกตัวละครสำคัญ “นางสีดาและ
นางเบญจกาย” รับบทโดย “แพท” พิษชภา ทอง
รักษา บอกว่า ภาคภูมิใจและดีใจอย่างมากที่ได้รับ
คัดเลือกแสดงโขน โดยเฉพาะบทตัวละครนาง
เบญจกายที่ต้องแปลงเป็นนางสีดา เหมือนได้แสดง
เป็น 2 ตัวละคร ต้องฝึกซ้อมอย่างหนัก มีบทค่อนข้าง
เยอะ ต้องซ้อมทุกวันหลังเลิกเรียน

“แม้ว่าจะรับบทเป็นตัวนาง แต่ก็ต้องฝึก
ทำโขนพื้นฐานเหมือนกับเพื่อนๆ เพื่อให้เรารู้มุม
รู้เหลี่ยม เวลาต้องแสดงร่วมกับตัวละครอื่นๆ ถ้าถามว่า
เหนื่อยไหม ก็เหนื่อยค่ะ แต่เราก็รู้สึกสนุก มีความสุขที่ได้
เป็นส่วนหนึ่งของการแสดงโขน เพราะสำหรับเราแล้วโขน
ถือเป็นศิลปะการแสดงนาฏศิลป์ชั้นสูง เป็นมรดกที่ทรง
คุณค่าของชาติไทย โดยเฉพาะโขนผู้หญิงที่ต้องใช้พลังกำลัง
และการฝึกฝนอย่างมาก เพื่อให้มีความสวยงามอ่อนช้อย
แต่แข็งแรงไม่แพ้โขนผู้ชายค่ะ” พิษชภา กล่าวด้วย
รอยยิ้ม

เรื่องย่อรามเกียรติ์ ตอน นางลอย

ครึ่งเมื่อ พิกเอกทำนายฝันว่าทศกัณฐ์จะแพ้สงครามและถูกฆ่าตายควรจะสะเดาะเคราะห์เสีย โดยคืนนางสีดาไปให้พระราม แต่ทศกัณฐ์โกรธจึงขับพิกเอกออกไปเสียจากกรุงลงกา เมื่อพิกเอกออกจากกรุงลงกาแล้วก็สมัครเข้าไปเป็นพวกพระราม ทศกัณฐ์คิดหาทางยุติศึกชิงตัวนางสีดา กับพระราม โดยคิดว่า ถ้าพระรามเห็นว่านางสีดาตายไปแล้วก็คงจะยกทัพกลับไปเอง จึงวางแผนให้นางเบญจกาย ลูกสาวของพิกเอก แปลงกายเป็นนางสีดาทำเป็นตายลอยน้ำไปที่หน้ากองทัพพระราม

เบญจกายกลัวทศกัณฐ์ ก็จำใจยอม แต่ไม่รู้จะแปลงกายอย่างไร เพราะยังไม่เคยเห็นหน้านางสีดา ทศกัณฐ์จึงให้ไปดูรูปโฉมนางสีดา ณ สวรมขวัญ จนจำได้แล้วก็เหาะไปจนถึงเหมตวันบรรพต แล้วแปลงกายเป็นนางสีดาเสียชีวิตลอยน้ำไปวนอยู่ที่หน้ากองทัพพระราม

รุ่งเช้า พระรามตื่นบรรทมพร้อมพระลักษมณ์ จึงตรัสชวนพระลักษมณ์และเหล่าวานร ไปสร้างน้ำริมฝั่งแม่น้ำ ครั้นเห็นนางเบญจกายแปลงเป็นนางสีดาตายลอยน้ำมา พระรามเข้าใจว่าเป็นนางสีดาจึงวิ่งเข้าไปอุ้มนางมาไว้บนฝั่ง และทรงพระกำนัลแสง รวมทั้งไพร่พลต่างก็ร้องไห้ ด้วยคิดว่านางสีดาเสียชีวิตแล้ว พระรามโกรธโทษว่าหนุมานเป็นต้นเหตุไปเผาเมืองลงกาทำให้ทศกัณฐ์แค้นเคืองจึงมาฆ่านางสีดาทั้งนี้

หนุมานเกิดเจ็ลยิวใจว่านางสีดาอาจเป็นยักษ์แปลงมา เพราะตามร่างกายของนางสีดาไม่มีร่องรอยการถูกทำร้ายและลอยทวนน้ำมาจนถึงหน้าพลับพลาเหมือนจงใจ จึงขอพิสูจน์โดยการนำศพนมาเผาไฟ ถ้าเป็นนางสีดาจริงหนุมานยอมถูกประหารชีวิต พระรามเห็นด้วยจึงสั่งให้สุครีพทำเชิงตะกอนเพื่อเผาศพ เมื่อเชิงตะกอนเสร็จจึงให้นำศพนางสีดามาวางบนเชิงตะกอนแล้วจุดไปเผา โดยเหล่าทหารวานรล้อมไว้ เบญจกายครั้นโดนไฟเผาทนร้อนไม่ไหว จึงเหาะขึ้นตามเปลวควันหนีไป หนุมานจึงเหาะขึ้นไปตามจับนางเบญจกายมาถวายพระราม